

Strateški plan Zelene liste Srbije za period 2025. - 2028.

Sadržaj

Uvodna reč	3
Javne politike korišćene u izradi strateškog plana	4
O Savezu	4
Vizija i misija Zelene liste Srbije	5
Naša vizija.....	5
Naša misija	5
Vrednosti i principi.....	6
Analiza okruženja.....	8
Analiza kapaciteta Saveza.....	10
Specifični problemi i strateški prioriteti	11
Strateški ciljevi i očekivani rezultati	12
Raspoloživi resursi i mogući izvori finansiranja	12
Monitoring i evaluacija	13

Uvodna reč

Svi mi koji smo aktivni u Savezu ekoloških udruženja Zelena lista Srbije iskreno verujemo da zaštita životne sredine jeste preduslov za budućnost i želimo da pomognemo građankama i građanima Republike Srbije da prepoznaju i usvoje zaštitu životne sredine kao osnovnu vrednost, a efikasnu upotrebu resursa i brigu o otpadu kao načelo življenja. Okupljeni u Savez ekoloških udruženja Zelena lista Srbije već više od decenije uspešno zastupamo ovaj opšti interes.

Iako smo sarađivali još od 2007, naša udruženja su prvi put sistematizovano strateški planirala rad mreže od 2013. do 2015. godine. Te 2015. godine odlučili smo da formalizujemo našu saradnju i osnujemo Savez. U međuvremenu smo učili i razvijali se i na nivou organizacija i na nivou Saveza i odlučili da nam je neophodan strateški okvir koji ćemo stalno inovirati u skladu sa potrebama okruženja i jačanjem kapaciteta našeg Saveza.

Svrha ovog novog Strateškog plana za period od 2025. do 2028. godine, jeste da i dalje obezbeđuje sinergetsko delovanje svih članica Saveza i usklađenost sa zajednicama u kojima delujemo. Kao i prethodne i ovaj Strateški plan će biti dobar polazni dokument za izradu programa, projekata, operativnih i akcionih planova, a posebno u oblasti komunikacije sa okruženjem i uključivanja zainteresovanih u naš Savez.

U procesu izrade ovog Strateškog plana korišćena su pozitivna iskustva prethodnih strateških planova Zelene liste Srbije, tako da je u najvećem mogućem obimu obuhvaćen njihov sadržaj, uz neopodno inoviranje.

Zahvaljujemo svima koji su svojim sugestijama doprineli izradi ovog Strateškog plana.

Raška – Golija , septembar 2025. godine

Javne politike korišćene u izradi strateškog plana

Tokom procesa izrade Strateškog plana, korišćeni su svi značajni dokumenti kao i za prethodne strateške planove, posebno EU Direktive, strategije, zakoni, uredbi i pravilnici Republike Srbije, kao i regionalne i lokalne strategije, planovi i odluke.

Pored njih, obuhvaćeni su i u međuvremenu doneti ili ažirirani dokumenti:

- Program upravljanja otpadom u Republici Srbiji za period 2022. – 2031. godine
- Nacrt Prostornog plana Republike Srbije za period od 2021. do 2035. godine
- Plan prevencije stvaranja otpada iz 2025.
- Strategija industrijske politike Republike Srbije za period od 2021. do 2030. godine
- Strategija održivog urbanog razvoja do 2030. godine
- Nacrt Strategija upravljanja mineralnih i drugih geoloških resursa Republike Srbije za period od 2025. do 2040. godine, sa projekcijama do 2050. godine
- Program upravljanja muljem u Republici Srbiji za period 2023–2032. godine i dr.

O Savezu ekoloških organizacija Zelena lista Srbije

Savez ekoloških udruženja Zelena lista Srbije je samostalni, dobrovoljni, nepolitički, neprofitni, patriotski, vaspitni i obrazovani savez, otvoren za sve koji prihvataju njegove principe i vrednosti, bez obzira na uzrast, pol, poreklo, nacionalnu, rasnu, versku i političku pripadnost.

Članice su se neformalno okupile krajem 2007. godine, a nakon nekoliko uspešnih zajedničkih projekata Savez je formalizovan 2015. godine, na neodređeno vreme, radi ostvarivanja ciljeva u oblasti ekologije, zaštite životne sredine, održivog razvoja, klimatskih promena, ruralnog razvoja, energetike i rada sa decom i mladima. Sedište Saveza je na početku bilo u Novom Sadu, a od 2019. godine, sedište Saveza je u Raški.

Savez svoje aktivnosti sprovodi na teritoriji Republike Srbije, a u 2025. godini čine ga sledeće aktivne članice:

1. Društvo mladih istraživača Bor iz Bora;
2. Eko klub „Zeleni putokazi“ iz Raške;
3. Ekološki pokret „Moravski orašak“ iz Trstenika;
4. „Inženjeri zaštite životne sredine“ iz Novog Sada;
5. Odred izviđača „Zavičaj 1093“ iz Vranja;
6. Institut za održivi razvoj i zaštitu životne sredine „Zeleni krug“ iz Novog Sada;
7. Udruženje Pokret za razvoj sela “Village” iz Zlota - Bor;
8. Građanska čitaonica “Evropa” iz Bora
9. “Centar za decu i omladinu” iz Vrnjačke banje
10. Planinarsko ekološko udruženje “Ras” iz Novog Pazara
11. Udruženje “Vile Rudnika” iz Rudnika
12. “Evropski pokret u Srbiji-Valjevo” iz Valjeva

Vizija i misija Zelene liste Srbije

Tokom procesa planiranja u prethodnom periodu dogovorena je vizija i misija, koja je definisana na sledeći način:

Naša vizija:

Građani i građanke Srbije odgovorno pomažu održive prirodne cikluse, koristeći sve što je odbačeno kao resurs, bez pretnji po zdravlje i razvoj živog sveta.

Naša misija:

Zelena lista Srbije je savez ekoloških organizacija koji informisanjem, obrazovanjem i javnim zastupanjem podstiče i pomaže efikasnu upotrebu resursa, prevenciju stvaranja otpada i uspostavljanje sistema upravljanja otpadom u Srbiji u skladu sa principima cirkularne i zelene ekonomije i ciljevima održivog razvoja.

Vrednosti i principi

Savez ekoloških udruženja Zelena lista Srbije oslanja se na principe održivog razvoja kao na načela postojanja i delovanja Saveza. Savez je prihvatio listu i način definisanja principa određen u Nacionalnoj strategiji održivog razvoja Republike Srbije:

- 1. Međugeneracijska solidarnost i solidarnost unutar generacije** – zadovoljiti potrebe sadašnjih generacija, ali tako da se ne ugroze prava budućih generacija da zadovolje svoje potrebe. Solidarnost unutar generacije postići demokratski usaglašenom raspodelom raspoloživog prirodnog i stvorenog kapitala, tako da se obezbede osnovne ljudske potrebe za sve društvene grupe;
- 2. Otvoreno i demokratsko društvo – učešće građana u odlučivanju** – garantovati građanska prava, obezbediti pristup informacijama i osigurati dostupnost pravde. Obezbediti odgovarajuće konsultacije s građanima i učešće građana u donošenju odluka. Braniti stabilnost demokratskih institucija na osnovama mira, bezbednosti i slobode;
- 3. Znanje kao nosilac razvoja** – promovisati prosperitetnu, inovativnu, konkurentnu i ekološki efikasnu ekonomiju zasnovanu na znanju, koja obezbeđuje visok životni standard i punu i visokokvalitetnu zaposlenost. Promovisati obrazovanje i razvijanje javne svesti o održivom razvoju;
- 4. Uključenost u društvene procese** – promovisati punu integraciju građana u društvo, podsticati jednake mogućnosti za svakoga tako što će se promovisati ljudska prava, posebno rodna ravnopravnost i boriti protiv svih oblika diskriminacije afirmativnim merama za marginalizovane grupe i smanjenjem siromaštva. Razlike i podeljenost među članovima društva treba svoditi na najmanju moguću meru i stalno se boriti protiv socijalne isključenosti ljudi i siromaštva;
- 5. Integrisanje pitanja životne sredine u ostale sektorske politike** – promovisati integraciju ekonomskih, socijalnih i ekoloških pristupa i analiza, te podržati korišćenje instrumenata kao što je strateška procena životne sredine. Podsticati socijalni dijalog, društveno odgovorno poslovanje i javno-privatno partnerstvo;
- 6. Predostrožnost** – zahtevati očuvanje prirodne ravnoteže kada nema pouzdanih informacija o određenom problemu. Svaka aktivnost mora biti planirana i sprovedena tako da prouzrokuje najmanju moguću promenu u životnoj sredini. Preventivno delovati da bi se sprečili mogući znatni negativni uticaji na životnu sredinu, osobito ako bi bila ugrožena dobrobit ljudi i životinja;
- 7. Zagađivač/korisnik plaća – uključanje troškova vezanih za životnu sredinu u cenu proizvoda** – internalizovati troškove vezane za životnu sredinu, tj. uključiti troškove uništavanja životne sredine u ekonomske troškove zagađivača/korisnika, tj. primeniti princip zagađivač/korisnik plaća. Tako se postiže puna ekonomska cena koja pokriva troškove proizvodnje, upotrebe i odlaganja proizvoda tokom čitavog njegovog „životnog“ ciklusa;
- 8. Održiva proizvodnja i potrošnja** – poštovati uravnotežene odnose u eksploataciji prirodnih resursa i obezbediti visok nivo zaštite i poboljšanja kvaliteta životne sredine. Smanjiti zagađenje životne sredine i promovisati održivu potrošnju i proizvodnju, ali ekonomski rast ne sme da uzrokuje proporcionalni porast degradacije životne sredine.

Naš Savez deluje poštujući osnovne vrednosti koje su izraz naših zajedničkih uverenja i u svakodnevnom životu za nas igraju važnu ulogu. To su:

Odgovornost

Delujemo tako da posledice naših dela ne budu razarajuće za buduću mogućnost života na planeti Zemlji;

Efikasna upotreba resursa i prevencija nastajanja otpada

U našem radu resurse koristimo efikasno i podstičemo odgovornost prema korišćenju resursa kako prirodnih, tako ljudskih, finansijskih i tehničkih;

Prenošenje znanja

Članove i članice operativnog i upravljačkog tima Saveza uključujemo u edukativne aktivnosti koje sprovodimo. Za članice Saveza redovno organizujemo edukacije, u skladu sa utvrđenim potrebama organizacija. Prilikom primopredaje funkcija u Savezu ili rotacije organizacija u rukovođenju procesima organizujemo mentorski rad;

Aktivizam

Oslanjamo se na učešće i inicijativu naših članica, dok duhom zajedništva podstičemo na akciju i angažovanost i ostale aktere iz našeg okruženja;

Posvećenost napretku

Kritički se osvrćemo na naše aktivnosti i gajimo usmerenost ka postizanju još boljih rezultata, a sve za opštu dobrobit;

Otvorenost

Vrednujemo našu predanost da slušamo i govorimo otvoreno i iskreno, stoga ohrabrujemo otvorenu razmenu ideja uz uzajamno poštovanje i razumevanje. Otvoreni smo prema promenama i inovativnim pristupima u postizanju naše misije i vizije;

Saradnja

Jedni drugima pružamo podršku u radu i sve naše aktivnosti marljivo realizujemo kroz zajedničku saradnju uvažavajući različitost potreba članica saveza. Kao partneri od poverenja povezujemo aktere lokalne zajednice i stremimo ka uspostavljanju ekološkog sistema vrednosti.

Analiza okruženja

Globalni ekološki problemi sa kojima se suočavamo u velikoj meri su rezultat prekomerne eksploatacije prirodnih resursa – fosilnih goriva, minerala, vode, zemljišta i biodiverziteta. Za analizu stanja upravljanja otpadom koristili smo poslednji Izveštaj iz senke Koalicije 27 objavljen krajem 2024. godine. U Izveštaju je ocenjeno da razvoj sistema upravljanja otpadom i dalje ide usporeno, pre svega zbog neadekvatnog upravljanja otpadom, uz sve očiglednije posledice po životnu sredinu

Sistem prikupljanja podataka kada je u pitanju upravljanje otpadom, i dalje nije dovoljno unapređen, pa se i dalje kada je posebno u pitanju komunalni otpad, govori o procenama, umesto o egzaktnim podacima dobijenim merenjem. Najveći deo komunalnog otpada i dalje završava na nesantanim i divljim deponijama, ali je приметно povećanje količine komunalnog otpada koje se odlaže na sanitarne deponije. Deponovanje predstavlja dominantan način zbrinjavanja otpada. U prethodnom periodu došlo je do unapređenja i donošenja planske dokumentacije kako na lokalnom tako i na regionalnom nivou, što treba da stvori preduslove za izgradnju centara za upravljanje otpadom u nekoliko regiona, kako uz podršku EU tako u uz finansiranje kroz razne kredite i program „Čista Srbija”. Sve to treba da unapredi upravljanje otpadom, ali ostaje problem kontrole ovih procesa, pošto kapaciteti nadležnih institucija, ali ni civilnog sektora, nisu još dovoljni za takav zadatak.

Tokom 2022. godine u okviru ENVAP4 projekta je urađena Analiza stanja odvojenog sakupljanja otpada na nivou jedinica lokalne samouprave. Analizom je utvrđeno da od 98 opština koje su predale godišnji izveštaj o komunalnom otpadu, samo 36 opština sprovodi merenje sakupljenog mešanog otpada koji se upućuje na deponije. Preostale 62 opštine procenjuju količine deponovanog komunalnog otpada, što se može uzeti sa krajnjom rezervom Otpad iz sektora rudarstva i dalje predstavlja najveći deo otpada koji se produkuje u Srbiji, uz veoma sporo zaživljavanje sistema upravljanja rudničkim otpadom, što utiče i na stavove građana u vezi planiranog otvaranje novih rudnika.

Početkom 2025. usvojen je Plan prevencije stvaranja otpada koji je posebno ocenio stanje i predvideo niz mera za smanjenje stvaranja komunalnog i ostalih vrsta otpada. U Planu se navodi da je prema Izveštaju o upravljanju otpadom u Republici Srbiji u periodu 2021 – 2023. godine, koji je izradila Agencija za zaštitu životne sredine, nastali otpad (bez otpada iz rudarstva) iznosio je oko 11.750.995 tona u 2021, 11.460.971 tona u 2022. i 10.888.212 tona u 2023. godini. Izveštaj ocenjuje da se u Republici Srbiji najveći deo komunalnog otpada odlaže na deponije, što je po hijerarhiji tretmana otpada poslednje rešenje, posle sprečavanja nastajanja otpada, ponovne upotrebe otpada, reciklaže i drugih vidova iskorišćenja otpada.

Procena Agencije pokazuje da se u Republici Srbiji godišnje reciklira oko 15% (17,7% u 2022. godini) proizvedenog komunalnog otpada, dok je najviše 3% jedinica lokalne samouprave angažovano u reciklaži te i drugih količina recikliranog otpada, koji dolazi iz neformalnog sektora. Stepem reciklaže komunalnog otpada u direktnoj je vezi sa aktivnostima i organizacijom sistema upravljanja otpadom određene jedinice lokalne samouprave, koji realizuju javna komunalna preduzeća. Nizak procenat reciklaže posledica je činjenice da velika većina jedinica lokalne samouprave nije uvela sistem primarne selekcije otpada. Razlozi za to su višestruki, od nedostatka tehničkih, kadrovskih i finansijskih kapaciteta, do loše organizacije podataka i nepostojanja strateških dokumenata i mehanizama za sprovođenje zakonskih obaveza u toj oblasti.

U Republici Srbiji, u 2023. godini, nastalo je 3,07 miliona tona komunalnog otpada, što odgovara prosečnoj godišnjoj količini od 58,4 kg po stanovniku, dok je proseka u EU u 2022.

godini iznosio 4786 kg po stanovniku. Procenjuje se da je sakupljanjem komunalnog otpada trenutno pokriveno oko 87% stanovništva.

Značajne nadležnosti u oblasti upravljanja otpadom imaju lokalne samouprave. Gradovi i opštine su u obavezi da donose lokalne akcione i sanacione planove, u skladu sa strateškim dokumentima i svojim interesima i specifičnostima, da uređuju i obezbeđuju obavljanje i razvoj komunalnih delatnosti, što uključuje održavanje čistoće u gradovima i naseljima i održavanje deponija, te da obrazuju inspeksijske službe i vrše inspeksijski nadzor nad izvršenjem propisa i drugih opštih akata iz nadležnosti lokalne samouprave.

U periodu realizacije ovog Strateškog plana očekujemo sprovođenje Programa upravljanja otpadom u Republici Srbiji za period 2022 – 2031. godine, Plana prevencije stvaranja otpada i donošenje izmena i dopuna Zakona o upravljanju otpadom, kao i drugih zakonskih i podzakonskih akata, što sve pored pored rešavanja prisutnih problema treba da omogući i usklađivanje sa propisima Evropske unije. To će zahtevati dalje prilagođavanje ciljeva i aktivnosti predviđenih ovim Strateškim planom Zelene liste Srbije 2025. – 2028.

Analiza kapaciteta Saveza

Kapaciteti Saveza nisu bitnije ojačani od prethodnog perioda. Deo ranijih članica se pasivizirao i prestao da deluje u Savezu ali su u međuvremenu primljene nove članice tako da Savez ekoloških udruženja Zelena lista Srbije u 2025. godini čini 11 udruženja koja u svom delovanju pokrivaju deo teritorije Republike Srbije. Članice variraju od malih udruženja sa desetak članova i godišnjim budžetima od 500.000,00 dinara, do organizacija sa više od 300 članova ili organizacija sa više od 5.500.000,00 dinara budžeta. Prosečan godišnji budžet članice je oko dva miliona dinara, pri čemu su sva sredstva, najčešće, direktni troškovi aktivnosti. Finansiranje organizacija je projektno, uglavnom od strane lokalnih i državnih organa Republike Srbije, međunarodnih institucija, međunarodnih programa, bilateralnih donatora i pojedinih međunarodnih i domaćih organizacija civilnog društva. Članice imaju iskustvo u pripremi i realizaciji projekata na lokalnom, regionalnom i nacionalnom nivou, a samo pojedine imaju iskustva u pripremi i realizaciji međunarodnih projekata.

Najveći broj članica je osnovan sa širokim poljem delovanja u oblasti ekologije i zaštite životne sredine. Skoro sve članice su fokusirane na konkretne vidljive probleme kroz edukaciju dece i mladih i aktivizam. Aktivnosti u cilju razvijanja svesti o zaštiti životne sredine su, često, sastavni deo projekata koje članice realizuju. Rad većine članica usmeren je na donosioce odluka i kreiranje javnih politika, mada članice imaju limitirane kapacitete za javno zastupanje i konkretan uticaj na javne politike. Sve članice Saveza među najvažnijim ciljnim grupama navode decu i mlade, a za više od polovine članica učenici i mladi su primarne ciljne grupe.

Organizacije su prepoznatljive u lokalnoj zajednici u oblasti zaštite životne sredine i dobro integrisane u zajednice. Članice saraduju sa drugim organizacijama koje deluju u oblasti zaštite životne sredine i u oblasti razvoja civilnog društva.

Savez raspolaže sa oko 500 volonterki i volontera u Srbiji. Svega nekoliko organizacija imaju do dve stalno zaposlene osobe i to su uglavnom administrativni saradnici/e. U oblasti upravljanja otpadom organizacije mogu da obezbede po nekoliko stručnih saradnika. Kapaciteti za upravljanje i organizacioni razvoj su, uglavnom, skromni.

Najveći broj članica ima prostor koji koristi za rad, ali nema sredstava za redovno podmirivanje troškova prostora. Većina članica nema dovoljno opreme ili je oprema za rad udruženja zastarela.

Zvaničan časopis Saveza je *Ekolist*. Savez ima veb-prezentaciju i stranicu na Fejsbuku sa više od 15.000 pratilaca. Svaka članica Saveza ima svoju Fejsbuk stranicu.

Članice su uključene i u druge mreže i saveze: SEKO mehanizam, Nacionalni konvent o EU, Lokal pres, Natura 2000, OPENS, Savez izviđača Srbije, Novosadski omladinski forum NOF, Zajednica izviđačkih organizacija Srbije, Svetska skautska federacija. Jedna organizacija je akreditovana za EVS – Evropski volonterski servis.

Specifični problemi i strateški prioriteti

Analiza stanja nam je, pre svega, ukazala da **građani i građanke nisu tačno, dovoljno i pravovremeno informisani** o problemima, potencijalima i mogućim rešenjima u prevenciji nastajanja i upravljanju otpadom. Uzroci su nedovoljna posvećenost organa vlasti i državnih institucija razvoju javne svesti, nepostojanje sistema sa jasnim, tačnim i proverljivim podacima i nedovoljan kapacitet i/ili posvećenost udruženja građana razvoju javne svesti u ovoj oblasti.

Posledično, **nema osećaja odgovornosti za postupanje sa otpadom**, od građana do organa centralne izvršne i zakonodavne vlasti.

Konkretnija analiza javnog sektora pokazala nam je da **pravni i politički okvir**, iako imaju definisane principe i osnovne odredbe, **ne podstiču, ne stimulišu učešće i aktivizam građana, jer nisu jasno definisani i podržani mehanizmi za integrisanje javnosti u pripremu i sprovođenje javnih politika.**

Analiza našeg Saveza nam je pokazala da **članicama nedostaju kapaciteti za upravljanje i organizacioni razvoj.**

Strateški prioritetni problemi kojima ćemo se baviti do 2028. godine su:

1. Građani i građanke Republike Srbije nisu dovoljno i pravovremeno informisani o efikasnoj upotrebi resursa, cirkularnoj ekonomiji, prevenciji stvaranja i upravljanju otpadom niti dovoljno uključeni u kreiranje i sprovođenje javnih politika o upravljanju otpadom.
2. Organi vlasti i državne institucije Republike Srbije nisu dovoljno posvećeni uključivanju građana i građanki u kreiranje i sprovođenje javnih politika za upravljanje otpadom.
3. Građani i građanke Republike Srbije nisu dovoljno i pravovremeno informisani o sprovođenju zakona, a posebno o sprovođenju kaznenih mera za neadekvatno upravljanje otpadom.
4. Politički i zakonski okviri nisu stimulativni za prevenciju stvaranja i upravljanje otpadom.
5. Zelena lista Srbije i članice Saveza nemaju dovoljno organizacionih kapaciteta za kontinuirano, dosledno uticanje na razvoj javne svesti o problemima, potencijalima i mogućim rešenjima u prevenciji nastajanja i upravljanju otpadom, kao ni za zagovaranje i podsticanje građana za učešće u odlučivanju o utvrđivanju i sprovođenju javnih politika o upravljanju otpadom.

Strateški ciljevi i očekivani rezultati

Strateški cilj 1: Omogućiti i podsticati aktivno učešće građana Srbije u kreiranju i sprovođenju javnih politika upravljanja otpadom podizanjem javne svesti i znanja kroz informativno-edukativne kampanje i edukativne javne događaje.

Očekivani rezultati:

- 1.1. Zelena lista Srbije kreira i građanima plasira potpune, razumljive i pouzdane informacije o efikasnoj upotrebi resursa, cirkularnoj ekonomiji, prevenciji stvaranja i upravljanju otpadom.
- 1.2. Zelena lista Srbije doprinosi unapređivanju sadržaja medija o efikasnoj upotrebi resursa, cirkularnoj ekonomiji, prevenciji stvaranja i upravljanju otpadom, saradujući sa državnim institucijama i udruženjima.
- 1.3. Zelena lista Srbije uključuje se i podstiče uključivanje građana u proces kreiranja i praćenja realizacije javnih politika o upravljanju otpadom.

Strateški cilj 2: Pokretati i osnaživati stvaranje podsticajnog političkog i pravnog okvira za aktivno učešće građana Srbije u kreiranju i sprovođenju javnih politika upravljanja otpadom, posebno putem zastupanja i učešća u svim fazama kreiranja javnih politika.

Očekivani rezultati:

- 2.1. Stvoreni su uslovi za razvijanje javne svesti građana o prevenciji stvaranja i upravljanju otpadom zasnovani na širokoj saradnji sa lokalnim i državnim vlastima, srodnim OCD, stručnjacima, privredom i dr.
- 2.2. Podržan normativni i institucionalni okvir, od nacionalnog do lokalnog nivoa, koji prepoznaje, olakšava i podstiče aktivno učešće građana u kreiranju i sprovođenju javnih politika upravljanja otpadom.
- 2.3. Redovno vršiti monitoring lokalnih javnih politika upravljanja otpadom po metodologiji Koalicije 27

Strateški cilj 3: Podsticati organizacioni razvoj Saveza i članica Zelene liste Srbije edukacijama i izgradnjom i stalnim praćenjem sistema upravljanja Saveza.

Očekivani rezultati:

- 3.1. Ojačani kapaciteti članica Zelene liste Srbije za organizacioni razvoj, a posebno za upravljanje ljudskim resursima i prikupljanje sredstava.
- 3.2. Razvijen relevantan i sveobuhvatan sistem monitoringa i evaluacije koji će obezbediti kvantitativne i kvalitativne podatke i preporuke za unapređenje rada Saveza.
- 3.3. Razvijeni kapaciteti za sprovođenje konsultantskih usluga

Realizacija ciljeva, raspoloživi resursi i mogući izvori finansiranja

Navedeni strateški ciljevi biće realizovani kroz aktivnosti predviđene Akcionim planom Saveza, koji će biti izrađen tokom 2026. godine.

Akcioni plan može da se realizuje kroz: pojedinačne projekte članica; partnerske projekte dve ili više članica; partnerske projekte članica i drugih organizacija koje nisu u Savezu i projekte čiji je nosilac Savez, sam ili u partnerstvu.

Sredstva za realizaciju strateškog plana mogu da prikupljaju sve članice Saveza, oslanjajući se na zajednički dogovoren akcioni plan.

Sredstva za realizaciju pribavljaćemo od:

- lokalnih samouprava, autonomne pokrajine i ministarstava, kroz finansiranje projekata ili institucionalnu podršku;
- privatnog sektora, kroz donacije, sponzorstva i reklame;
- donacija građanki i građana;
- članarina;
- pružanja usluga građanima i pravnim licima u okviru privredne delatnosti 8559 – *ostalo obrazovanje*;
- dela sredstava od privredne delatnosti članica;
- stranih i međunarodnih donatorskih programa i organizacija kao što su: Komisija EU, Nemačka organizacija zatehničku saradnju (GIZ); Švedska agencija za međunarodni razvoj i saradnju (Sida), i sl.

Monitoring i evaluacija

Osnov za praćenje sprovođenja aktivnosti i ostvarivanja očekivanih rezultata i strateških ciljeva su indikatori koji su utvrđeni na nivou očekivanih rezultata. Uspostavljanje sistema internog monitoringa jedna je od značajnih aktivnosti, a odgovornost za uspostavljanje i sprovođenje sistema monitoringa i evaluacije je na Skupštini i članicama Saveza.

Godišnji izveštaji o sprovođenju strateškog plana će biti, u formi godišnjeg izveštaja o radu Saveza, publikovani na web-prezentaciji Zelene liste Srbije.